

VINA BOVY OVERLEED 25 JAAR GELEDEN

Op 16 mei 2008 was het precies 25 jaar geleden dat de Gentse operadiva Vina Bovy overleed.

In het verleden werd – vooral dan tijdens haar loopbaan – veel over haar geschreven in de binnen- en buitenlandse pers. Ook na haar zang- en opera-carrière hadden journalisten aandacht voor haar, zo onder meer in 1978 (1) naar aanleiding van de zestigste verjaardag van haar na-oorlogs debuut in de Opera van Gent. Ook toen ze op 20 september 1981 in de Ereloge van de Opera van Vlaanderen werd opgenomen werd ze in de pers geprezen. Toen ze dan twee jaar later overleed wijdde diezelfde journalist (2 en 3) terecht veel aandacht aan deze uitzonderlijke dame. Voor Freek Neiryck en Luk De Bruyker was dit een aanleiding om anderhalf jaar later een wat overladen en niet zo goed geacteerd biodrama te schrijven. ‘Vina Bovy, de pêle-mêle van een operadiva’ werd een co-productie van de Opera van Vlaanderen en Teater Taptoe en werd eind 1984 twaalf maal ten tonele gebracht (4).

Naar aanleiding van de honderdste verjaardag van haar geboorte op 22 mei 2000, bracht ‘Lyrica’ Vina Bovy in herinnering in de Bijloke met een concert waarin fragmenten werden gezongen uit opera’s waarmee ze wereldwijd roem en eer behaalde (5) en bracht Magazine van De Gentenaar terug een uitgebreide reportage over Vina Bovy, l’enfant du peuple (6). Ondertussen werd Vina Bovy in 1982 als eerste opgenomen in de Gentsche Sosseteit met een plaasteren handje (7) en had zij in 1995, door tussenkomst van gemeenteraadslid Bea Perriëns en historica Denise De Weerd, haar naam aan een straat gegeven, of liever, kreeg Vina Bovy aan de Sint-Denijslaan haar (schamel) Vina Bovypark (8).

Naast hogergenoemde artikels bestaat er een biografie door Jacques Deleersnyder (9) en Joos Florquin bracht haar met het programma ‘Ten huize van Vina Bovy’ op televisie. Men kan ook het boek over het lyrisch toneel te Gent raadplegen waarin eigenlijk maar weinig over Vina Bovy wordt geschreven (10). Tenslotte wordt ze op internet toch 827 maal genoemd.

Ik las in de ondertitel van het krantenartikel van Pauwels (6) dat Vina Bovy geboren werd aan de Muide te Gent en in Het Gent Boek (11) las ik dat Vina Bovy haar artiestennaam is en zij eigenlijk Malvina Van Overberge heette. Ook Gentblogt (internet) nam dit over. In haar biografie van Deleersnyder staat geschreven dat ze vanaf 1914 haar eigenlijke familienaam BOVI veranderde in BOVY. Al deze beweringen zijn fout!

Voor mij was dit reden genoeg om een aantal zaken recht te zetten en hier beknopt deze verdienstelijke dame in herinnering te brengen. Daarvoor moest ik een deel van mijn familiegeschiedenis raadplegen want de echtgenote van mijn overgrootoom Edmond Braet was Joanna Carolina Maes en zij was tevooren gehuwd met Frans Jan Van Overberge, de overgrootvader langs moederszijde van Vina Bovy.

MALVINA BOVY EN HAAR OUDERS

Zij werd geboren als Malvina Joanna Paulina Felicita Bovy te Gent in de Rogierstraat (Rozier sedert 1942) op 22 mei 1900 te 2 uur 's morgens. Als eerste meisje kreeg ze als doopnaam – zoals gebruikelijk – deze van haar grootmoeder Malvina De Rudder. De Rogierstraat betreft hier de *Cité Ouvrière* of het De Vreesebeluik, genoemd naar de eigenaar-opdrachtgever Lieven De Vreese. Achter de twee monumentale ingangspoorten, versierd met beeldhouwwerk, bouwde hij in 1848 tussen de Blandijnberg en Rozier een complex met 91 woningen. Gans het complex werd in 1934 gesaneerd ten voordele van de Universiteitsbibliotheek. Niet te verwarren met het oudere zeer ongezonde Bataviacomplex daartegenover met 463 woningen dat in 1883 werd gesloopt.

Vina Bovy werd eigenlijk geboren in het huis van haar grootouders want haar ouders woonden op dat moment pas een maand in het Klein Gewat 4 (huidige Sint-Widostraat, het straatje tussen de Lievekaai en het Gewad). Haar vader was Prosper Leopold Bovy, nog geen 22 jaar en drukker van beroep (°Gent 1 april 1878) terwijl haar moeder Carolina Josephine Van Overberge slechts 18 jaar was (°Gent 2 november 1881). Carolina was reeds drie maanden zwanger toen zij hier in het stadhuis van Gent huwde op 25 november 1899. Carolina haar thuis was dus in de Rogierstraat 103 terwijl Prosper Bovy als 'onwettig kind geboren' als zoon van modiste Julia Philomène Bovy (1856-1882) in de Lange Kazernestraat 39 (huidige Kattenberg) woonde bij zijn 49-jarige tante Marie Bovy, echtgenote Adriën Drubbel.

Op de laatste dag van 1900 verhuisde het echtpaar Bovy-Van Overberge met Malvina naar de nabijgelegen Sint-Amandstraat 30 in café Van Dyck en zeven maanden later naar de Lange Kazernestraat 67. Nog eens zeven maanden later verhuisden ze dan naar de Sint-Amandstraat 12. Na Malvina kreeg het jonge echtpaar daar op 17 april 1902 nog een dochtertje, Maria. Er heerste toen een zware pokkenepidemie in de omgeving van Sint-Pietersplein in die mate dat moeder en kind daarvan het slachtoffer werden. Dit huwelijk heeft dus niet lang geduurd, want Carolina overleed hier reeds op 29 april 1902, slechts 20 jaar en 3 dagen later ook dochter Marie op 2 mei 1902.

Prosper Bovy op zijn beurt overleed een jaar later van verdriet op 25 mei 1903, 25 jaar. Het spreekt voor zich dat Vina Bovy daarna opgevangen werd door haar relatief jonge grootouders langs moederszijde in de Cité Ouvrière van de Rogierstraat 103. Haar grootmoeder langs vader zijde Julia Philomène Bovy was trouwens ook vroeg gestorven.

GROOTOUDERS VAN OVERBERGE

Grootvader Jan Frans Van Overberge werd geboren te Gent op 25 april 1855 als zoon van Frans Jan en herbergierster Joanna Carolina Maes (1832-1895), maar Jan werd zelf fabrikwerker en ijzergietersgast. Hij huwde te Gent van bij zijn ouders aan de Hoveniersberg (het smalle straatje tussen de Sint-Pietersnieuwstraat en de Schelde) op 31 januari 1877 met de negentienjarige Malvina Maria De Rudder. Zij zag het levenslicht te Gent op 29 september 1857 en was de dochter van Frans August en Julia Wilhelmina Rappé. Malvina De Rudder was bij haar huwelijk eveneens fabriekwerkster en woon-

de bij haar ouders in de Sint-Hubertusstraat, in de onmiddellijke nabijheid van de Cité Ouvrière. Eén van de getuigen bij dit huwelijk was mijn overgrootoom Edmond Braet (1848-1923), dus de 28-jarige stiefvader van de 21-jarige Jan Frans Van Overberge.

Jan Frans Van Overberge en Malvina De Rudder bij hun diamanten bruiloft in 1937

In de marge, en om het nog een beetje ingewikkelder te maken, huwde Edmond Braet – na het overlijden van Joanna Maes – in 1896 met Xaveria Julia Gillis (1855-1931) die op haar beurt de weduwe was van Jan Rogiest. Door die opeenvolgende huwelijken zaten vier soorten kinderen aan tafel. Niet te verwonderen dat de dochter Augusta Rogiest (1881-1963), geboren uit het huwelijk Rogiest-Gillis in

1902 huwde met de zoon Gustaaf Braet (1878-1962), geboren uit het huwelijk Braet-Maes (12).

In tegenstelling tot de ouders van Vina Bovy die jong overleden, werd haar grootmoeder Malvina De Rudder 83 jaar oud (+ te Gent op 28 oktober 1940) en grootvader Jan Van Overberge 91 jaar oud (+ te Gent op 5 november 1946). Zij hadden zelfs het geluk op 31 januari 1937 hun diamanten bruiloft te vieren.

VINA BOVY EN HAAR ZANGCARRIÈRE

Malvina had reeds in de kleuter- en lagere school de gave van het woord en kon voordragen als de beste: *Pietje zag een bietje vliegen*. Omdat dit bij de klasgenootjes maar weinig bijval kende begon ze dan maar een liedje te zingen uit haar rijk gevuld zangrepertorium: *'Hé, tseefke es getrouwd, hij zit in de misere...'* Haar grootvader *bonpapa* BOVY liet haar ook kennismaken met verhalen uit de boeiende operawereld.

Malvina kwam dus uit een arbeidersfamilie en ging zoals toen gebruikelijk was vroeg werken. Ze deed korte tijd aanhuisbestelling van 'keurslijven' (corsets) voor Schelfhout; ging daarna frietzakjes kleven en gloeikousjes (voor de gasverlichting) rangschikken. Ondanks haar zangtalent zou ze ook in het sigarenfabriekje van Blanchard in de Pekelharing werken. Zij werd er opgemerkt waardoor ze op haar vijftiende onder de hoede van haar grootouders naar de muziekschool mocht en zanglessen kon volgen. Daar werd ze ontdekt door de toenmalige operadirecteur Oscar Roels (1864-1939). Na twee jaar les behaalde ze een tweede prijs voor zang aan het Gentse Muziekconservatorium. *L'enfant du peuple*, zoals ze zichzelf noemde, zong in 1915 een eerste maal in de schouwburg Minard in *'De Zingende Molens'* (Les Moulins qui Chantent) van Arthur Van Oost (1870-1942).

Twee maanden vóór haar achttiende verjaardag nam ze haar intrek in de Sophie Van Akenstraat 6 en kort daarna ging ze met het Operagezelschap over naar de Gentse Opera en debuteerde ze op 21 januari 1918 in de KNS als *Argentine* in de Nederlandstalige vertoning van de komische eenakter *Les deux billets* (of liever De Twee Biljetten) van Ferdinand Jean Poise (1828 - 1892) en in *le Grand Théâtre* (zoals de Koninklijke Opera – de huidige Vlaamse Opera – toen genoemd werd) voerde ze op 18 maart 1918 Musetta op in *La Bohème* van Giacomo Puccini (1858-1924).

Een week vóór haar negentiende verjaardag trouwde ze hier in het stadhuis op 14 mei 1919 met de negen jaar oudere bediende Seraphin Philemon De Smedt, geboren te Gent op 3 augustus 1891. Het jonge koppel vestigde zich aan de Nieuwe Sassepoortstraat 131 (huidige Voormuide) bij de ouders van

Malvina (Vina) Bovy 1900-1983

Seraphin. Dit huwelijk heeft niet lang geduurd want ze verhuisde reeds op 9 juni 1920, tijdelijk gescheiden bij haar tante Martha Van Overberge aan de Graslei 6. Haar huwelijk werd definitief ontbonden op 24 mei 1922.

Vanaf 1921 was zij gedurende drie seizoenen verbonden aan de Muntchouwborg te Brussel en ging ze in 1924 te Sint-Joost-ten-Node wonen. Daar leerde ze de stiel en reeds in 1925 begon zij een schitterende carrière als zangeres van eerste rang in de grootste schouwburgen van de hele wereld, als lyrische sopraan en later als coloratuorsopraan. Ze trok naar het buitenland (Opéra Comique de Paris), waar ze in contact kwam met de beroemde en

fenomenale dirigent Arturo Toscanini (1867-1957) die haar aanmoedigde Italiaans te leren. Hij liet Vina Bovy optreden in de grootste operazalen (Scala van Milaan, de Colon te Buenos Aires, Monte Carlo, Barcelona en Rome), tot de Metropolitan in New York toe (1936) en San Francisco (1937), dikwijls aan de zijde van de tenorzanger Benjamino Gigli (1890-1957).

Ze gaf gestalte aan glansrollen als Mimi (La Bohème) van Giacomo Puccini, Manon (Manon) van Jules Massenet (1842-1912) en Violetta (La Traviata) van Giuseppe Verdi (1813-1901).

Inmiddels hertrouwde Vina Bovy te Roquebrune-Cap-Martin op 2 augustus 1928 met de Italiaanse (Napels) edelman en tenor Norbert(o) Fischer (1885-1950) en ze namen hun intrek in Villa Cynos, het vroegere paleis van keizerin Eugenie de Montijo y de Guzman, de vrouw van Keizer Karel Lodewijk Napoleon III (1808-1873). In dit paleis aan de Cap Martin nabij Menton aan de Azurenkust dat zestig kamers telde, met alles in marmer en met een tuin om te stelen heeft ze 33 jaar gewoond.

Naar Gent kwam ze regelmatig terug en tussen 1947 en 1955 werd zij directrice van de Gentse Opera die lange tijd de stempel heeft megedragen van haar uiterst merkwaardige persoonlijkheid. Zij streefde ernaar de verschillende werken zoveel mogelijk te laten uitvoeren in de taal waarin ze oorspronkelijk waren geschreven.

Vina Bovy die de Franse nationaliteit had gekregen woonde vanaf 27 november 1947 met haar echtgenoot aan de Hubert Frère-Orbanlaan 92 te Gent maar keerde ook regelmatig terug naar haar appartement aan de avenue Foch te Parijs. Zelf bleef ze ook zingen, laatst in het publiek in het Kursaal te Oostende op 23 augustus 1964.

Oud en wijs geworden nam ze de tijd om privées te geven aan jongeren. Behalve Erika Pauwels is onder meer ook Hilda DE GROOTE bij haar te rade gegaan. Nog tijdens haar directeurschap te Gent woonde ze na Parijs vijf jaar te Gent aan de Kortrijksesteenweg 390, vanaf 1955 terug te Parijs en Boulogne en dan laatst terug en definitief te Gent vanaf 5 april 1973 in haar appartement aan de Kortrijksesteenweg 607.

Uit haar huwelijk met Fischer werd in 1931 een zoon Umberto (Norbert) geboren die in Parijs woont en er een klein museum over zijn moeder op nahoudt.

Vina Bovy overleed op bijna 83-jarige leeftijd te Gent op 16 mei 1983 en werd in alle intimiteit begraven op de Westerbegraafplaats. Op haar grafsteen kwamen enkele woorden en een notenbalk van een Vlaams lied waarmee ze in 1919 consternatie verwekt had in het Casino van Oostende en dat ze a capella gezongen had bij haar afscheid in de Gentse Opera: *'Ik ken een lied... mijn hart vergeet u niet'*.

Vina Bovy werd in 1927 Officier van de Académie Française, was Ridder in de Kroonorde en Ridder in de Leopoldsorde.

Erik Dekeyser.

(1) Laurens De Keyzer: *Het Grote Vina Bovy-interview*, in De Gentenaar van 13.9.1978.

(2) Laurens De Keyzer: *Vina Bovy, in de ereloge van de 'Opera van Vlaanderen'*, in De Gentenaar van 17.9.1981.

(3) Laurens De Keyzer: *De Gentse traviata is dood*, in De Gentenaar van 17.5.1983.

(4) Laurens De Keyzer: *En de poppen, ze zingen mee*, in De Gentenaar van 30.10.1984; T.E.: *Theater Taptoe laat Vina Bovy herleven*, in Het Volk van 3-4.11.1984.

(5) FRA: *Gentse diva Vina Bovy herdacht*, in Buitenbeen van dagblad Het Volk van 30.3.2000.

(6) Frank Pauwels: *Vina Bovy, l'enfant du peuple*, in Magazine van De Gentenaar van 16.5.2000.

(7) De gazette van de Gentsche sosseteit 1993 - nr. 1.

- (8) RPG: *Vina Bovy krijgt eindelijk straatnaam*, in De Gentenaar van 20.6.1995.
- (9) J. Deleersnyder: *Vina Bovy*, uitgave Publi-Si, Gent, 1965.
- (10) Guy Verriest: *Het Lyrisch Toneel te Gent*; van de oorsprong af tot op heden, 1966.
- (11) Leen Charles en Marie Christine Laleman: *Het Gent Boek*, 2006.
- (12) Erik DEKEYSER: *Familiegeschiedenis Braet*, in voorbereiding.

Genealogische bronnen: Stadsarchief Gent; Rijksarchief Beveren-Waas;
met dank aan Philippe Debergh, administratief centrum Gent.
